

EU:n laajuinen tutkimus naisiin kohdistuvasta väkivallasta

Euroopan unionin perusoikeuskirjan 1 artiklan mukaan ihmisarvo on loukkaamaton ja sitä on kunnioitettava ja suojeltava. Sen 2 artiklassa vahvistetaan oikeus elämään ja 4 artiklassa kielletään kidutus ja epäinhimillinen tai halventava kohtelu tai rankaiseminen. Sen 21 artiklassa kielletään syrjintä, myös sukupuoleen perustuva syrjintä, ja 47 artiklassa vahvistetaan oikeus tehokkaihin oikeussuojakeinoihin.

Tausta

Naisiin kohdistuva väkivalta käsittää rikokset, joita kohdistuu suhteettoman paljon naisiin. Tällaisia ovat esimerkiksi seksuaalinen väkivalta, raiskaus ja perheväkivalta. Kyseessä on naisten perusoikeuksia – ihmisarvoa ja tasa-arvoa – loukkaava rikos. Naisiin kohdistuvan väkivallan vaikutukset ulottuvat myös sen uhreja laajemmalle ja koskevat perheitä, ystäviä ja koko yhteiskuntaa. Tämän vuoksi on syytä tarkastella kriittisesti, miten yhteiskunta ja valtio reagoivat tällaiseen väkivaltaan. Naisiin kohdistuvan väkivallan torjunnan ja ennaltaehkäisyn toimenpiteitä tarvitaan näin ollen sekä Euroopan unionissa (EU) että jäsenvaltioissa.

Euroopan tasolla naisiin kohdistuvaa väkivaltaa käsitteleviä toimenpiteitä ovat esimerkiksi rikoksen uhrien oikeuksia koskeva EU:n direktiivi (2012/29/EU) ja Euroopan neuvoston yleissopimus naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta (Istanbulin yleissopimus). Vuonna 2012 annetussa uhrien oikeuksia koskevassa EU:n direktiivissä määritetään rikoksen uhrien oikeuksia, suojelua ja tukea koskevat vähimmäisvaatimukset EU:ssa. Siinä viitataan erityisesti sukupuoleen perustuvan väkivallan, seksuaalisen väkivallan ja lähisuhdeväkivallan uhriin. Istanbulin yleissopimus, jonka Euroopan neuvosto antoi vuonna 2011, on Euroopan ensimmäinen oikeudellisesti velvoittava alueellinen sopimus, jolla puututaan kattavasti naisiin kohdistuvan väkivallan eri muotoihin, kuten henkiseen väkivaltaan, vainomiseen, fyysiseen väkivaltaan, seksuaaliseen väkivaltaan ja seksuaaliseen häirintään. Yleissopimus tulee voimaan, kun kymmenen valtiota on ratifioinut sen.

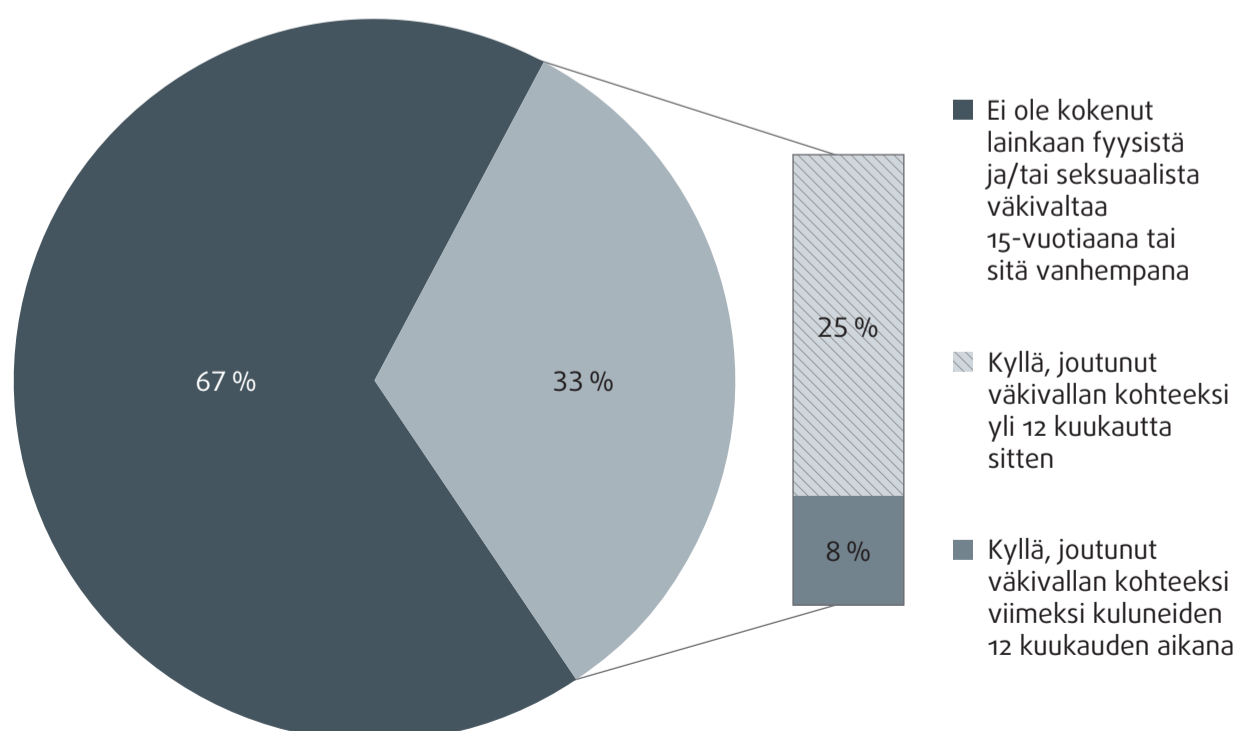
Tästä rohkaisevasta oikeudellisesta kehityksestä huolimatta Euroopan unionin perusoikeusviraston (FRA) tekemästä EU:n laajuisesta naisiin kohdistuvaa väkivaltaa koskevasta tutkimuksesta käy ilmi, että väkivallan uhriksi joutuvat naiset eivät aina tee asiasta ilmoitusta poliisille eivätkä myöskään millekään uhrien tukijärjestölle. Tämän seurauksena suuri osa väkivallan uhriksi joutuneista naisista ei ole yhteydessä oikeusjärjestelmään eikä muihin

palveluihin. Näin ollen on selvää, etteivät monien naisten tarpeet ja oikeudet tällä hetkellä käytännössä täyty EU:ssa.

Koska naisiin kohdistuvan väkivallan vaikutus on merkittävä, on valitettavaa, että monissa EU:n jäsenvaltioissa päätöksentekijöillä ja ammattilaisilla ei ole edelleenkaan kattavia tietoja ongelman laajuudesta ja luonteesta. Suurin osa naisista ei tee ilmoitusta väkivallasta eikä koe järjestelmän tukevan uhreja eikä rohkaisevan heitä ilmoituksen tekemiseen, joten virallisissa rikosoikeudellisissa tilastoissa ovat mukana ainoastaan ne harvat tapaukset, joissa ilmoitus tehdään. Tämän tuloksena politiikka ja käytännön toimenpiteet naisiin kohdistuvaan väkivaltaan puuttumiseksi eivät perustu aina kattaviin tutkimustuloksiin. Vaikka osa EU:n jäsenvaltioista ja tutkimuslaitoksista on toteuttanut kyselyjä ja muita tutkimuksia naisiin kohdistuvasta väkivallasta, kattavia ja vertailukelpoisia tietoja eri puolilta EU:ta on tältä alalta liian vähän verrattuna muihin aloihin, joilla useat jäsenvaltiot keräävät sukupuoleen liittyvää tietoa, kuten esimerkiksi työelämään liittyen.

FRA:n toteuttama EU:n laajuinen tutkimus vastaa Euroopan parlamentin esittämään pyyntöön saada lisää tietoa naisiin kohdistuvasta väkivallasta. EU:n neuvosto korosti tätä FRA:lle esitettyä pyyntöä neuvoston naisiin kohdistuvaa väkivaltaa käsittelevissä johtopäätöksissä. Tutkimuksen haastatteluista saatuja tuloksia voidaan tarkastella muun naisiin kohdistuvaa väkivaltaa EU:ssa ja jäsenvaltioissa koskevan tiedon sekä tietämyksessä olevien puutteiden rinnalla, ja ne ovat valmiita käytettäväksi laadittaessa toimenpiteitä ja käytännön toimia tämän ihmisoikeusrikkomuksen torjumiseksi.

Kaavio 1: Fyysistä ja/tai seksuaalista väkivaltaa 15-vuotiaana tai sitä vanhempana, ja haastattelua edeltäneiden 12 kuukauden aikana kokeneet naiset, EU-28 (%)

Huomautus: Perustuu kaikkiin vastaajiin (määrä = 42 002).

Lähde: Naisiin kohdistuvaa väkivaltaa koskevan FRA:n tutkimuksen aineisto, 2012

Tiedonkeruu ja tietojen kattavuus

Naisiin kohdistuvaa väkivaltaa koskevan FRA:n tutkimuksen tulokset perustuvat kasvotusten tehtyihin 42 000 naisen haastatteluihin kaikissa EU:n 28 jäsenvaltiossa. Kussakin jäsenvaltiossa tehtiin keskimäärin 1 500 haastattelua. Vastaajat valittiin satunnaisotannalla. Tulokset edustavat EU:ssa asuvien 18–74-vuotiaiden naisten kokemuksia ja mielipiteitä. Tutkimuksen standardoituihin haastatteluihin sisältyi kysymyksiä fyysisestä, seksuaalisesta ja henkisestä väkivallasta, lapsena väkivallan kohteeksi joutumisesta, seksuaalisesta häirinnästä ja vainoamisesta sekä hyväksikäytön uusista välineistä, kuten internetistä. Naisia pyydettiin antamaan tietoa väkivallan eri muotoihin liittyvistä henkilökohtaisista kokemuksista sekä siitä, miten usein he ovat joutuneet tietyn tyyppisen väkivallan kohteeksi ja mitä seurauksia väkivallalla on ollut heidän elämässään. Tutkimuksessa kerättiin tietoa myös tapausten ilmoittamisesta poliisille tai ilmoittamatta jättämisestä sekä muista naisten käyttämistä palveluista, joilla uhreja tuetaan.

Valikoituja tutkimustuloksia ja keinoja naisiin kohdistuvan väkivallan torjumiseksi

FRA:n tekemän tutkimuksen tulokset tukevat päätöksentekijöitä ja muita sidosryhmiä toimissa, joilla puututaan naisiin kohdistuvaan väkivaltaan eri puolilla EU:ta. FRA on laatinut tutkimuksen tulosten perusteella joukon yksityiskohtaisia lausuntoja, jotka esitetään tutkimuksen pääraportissa ja tiivistelmäraportissa (ks. "Lisätietoja").

Tähän dokumenttiin on kerätty joitakin esimerkkejä tutkimuksen tuloksista, joiden rinnalla esitetään yleisiä johtopäätöksiä mahdollisista keinoista naisiin kohdistuvaan väkivaltaan puuttumiseksi.

Tulosten erot eri maiden välillä ja maiden sisällä

Naisiin kohdistuvaa väkivaltaa koskevissa tuloksissa esiintyviä eroja maiden välillä ja maiden sisällä on nähtävissä myös muissa tutkimuksissa, esimerkiksi Maailman terveysjärjestön WHO:n kymmenen maata kattavassa naisten terveyttä ja perheväkivaltaa koskevassa tutkimuksessa sekä Yhdysvalloissa tehdyssä 50 osavaltiota kattavassa parisuhdeväkivaltaa ja seksuaalista väkivaltaa koskevassa tutkimuksessa.

Maiden väliset erot voivat johtua monista tekijöistä, myös todellisista eroista uhrien lukumäärässä. Asiaan voi vaikuttaa esimerkiksi se, onko kulttuurissa hyväksyttävää puhua ulkopuolisten – siis myös tutkimushaastattelijoiden – kanssa naisiin kohdistuvaan väkivaltaan liittyvistä kokemuksista. Myös sukupuolten välisen tasa-arvon vahvistuminen maassa saattaa johtaa siihen, että naisiin kohdistuva väkivalta tulee herkemmin ilmi, kun tapauksiin puututaan avoimemmin ja niitä kyseenalaistetaan tasa-arvoisemmassa yhteiskunnassa yleisemmin.

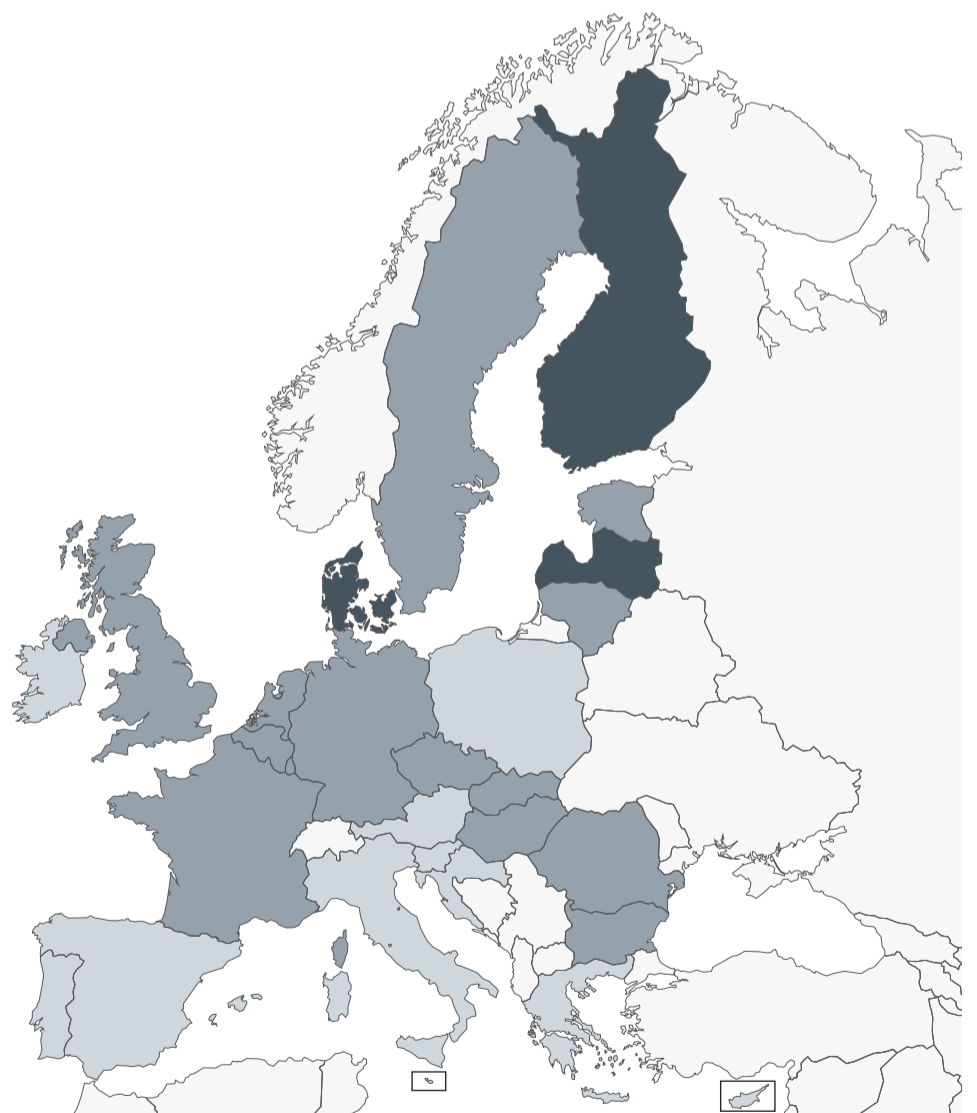
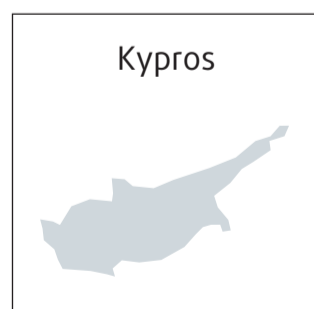
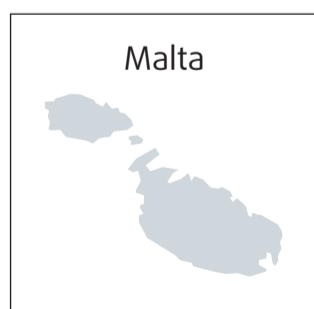
Tutkimuksen keskeisistä tuloksista laaditussa raportissa ja tiivistelmäraportissa ("At a glance") käsitellään mahdollisia syitä havaittuihin eroihin. Yksityiskohtaiset tulokset EU:n jäsenvaltioittain ovat saatavilla tutkimuksen pohjalta kehitettyä online-työkalua käyttäen: <http://fra.europa.eu/en/vaw-survey-results>.

Fyysinen väkivalta

Arviolta 13 miljoonaa naista EU:ssa on kokenut fyysistä väkivaltaa haastattelua edeltäneiden 12 kuukauden aikana. Tämä on 7 prosenttia 18–74-vuotiaista naisista EU:ssa.¹

Kaavio 2: Fyysistä ja/tai seksuaalista parisuhdeväkivaltaa 15-vuotiaana tai sitä vanhempana kokeneet naiset, EU-28 (%)

EU-28 22 %
■ 10 %–19 %
■ 20 %–29 %
■ 30 %–39 %

Lähde: Naisiin kohdistuvaa väkivaltaa koskevan FRA:n tutkimuksen aineisto, 2012

¹ Eurostatin internettietokannan mukaan EU:n 28 jäsenvaltiossa asui 186 590 848 naista (18–74-vuotiaista) 1. tammikuuta 2013, ks. http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database (datakoodi *demo_pjan*, tiedot haettu 16. elokuuta 2013).

Seksuaalinen väkivalta

Arviolta 3,7 miljoonaa naista EU:ssa on kokenut seksuaalista väkivaltaa haastattelua edeltäneiden 12 kuukauden aikana. Tämä on 2 prosenttia 18–74-vuotiaista naisista EU:ssa.

Miten tästä eteenpäin? EU:n tulevat naisten ja miesten tasa-arvoa koskevat strategiat voisivat tutkimuksen tuloksiin perustuen puuttua keskeisiin naisten kokemaan väkivaltaan liittyviin ongelmiin. Esimerkkejä tästä ovat uudet tai hiljattain havaitut naisiin kohdistuvan väkivallan muodot, kuten vainoaminen ('stalking') tai uuden teknologian avulla toteutettu hyväksikäyttö, sekä poliisille ja uhrien tukijärjestöille ilmoittamatta jäävään väkivaltaan liittyvät näkökohdat.

Miten tästä eteenpäin? Koska naisiin kohdistuva väkivalta on tutkimuksen mukaan yleistä, Tukholman ohjelman jälkeisessä EU:n toiminnassa oikeus- ja sisäasioiden alalla olisi varmistettava, että naisiin kohdistuva väkivalta tunnistetaan ja siihen puututaan perusoikeuksien loukkauksena rikoksiin ja rikosten uhriin kohdistuvien EU:n toimenpiteiden puitteissa.

Yksi nainen kahdestakymmenestä (5 prosenttia) on raiskattu 15-vuotiaana tai sitä vanhempana. Tämä luku perustuu vastauksiin, joita annettiin tutkimuksessa kysymykseen "Miten usein joku on pakottanut sinut 15-vuotiaana tai sitä vanhempana sukupuoliyhdyntään pitämällä sinua kiinni tai vahingoittamalla sinua jollain tavalla?"

Monen EU-maan lainsäädännössä raiskauksen oikeudellisessa määritelmässä ei edellytetä, että tekijä käyttää fyysistä voimaa. Tässä mielessä raiskauksien yleisyys EU:ssa voi olla yli 5 prosenttia.

Miten tästä eteenpäin? Uhrien oikeuksia koskevaa EU:n direktiiviä sovelletaan kaikkiin rikosten uhriin, ja siinä viitataan nimenomaan

sukupuoleen perustuvan väkivallan uhriin muiden haavoittuvassa asemassa olevien uhrien lisäksi. Direktiivi on vankka perusta jäsenvaltioiden kohdennetuille toimenpiteille, joilla pyritään täyttämään väkivallan uhreiksi joutuneiden naisten tarpeet tuen ja rikosoikeudellisten toimenpiteiden osalta. Euroopan komissio tarkastelee direktiivin täytäntöönpanoa, ja sen osana voitaisiin arvioida, täyttääkö direktiivi käytännössä väkivallan uhriksi joutuneiden naisten tarpeet ja oikeudet.

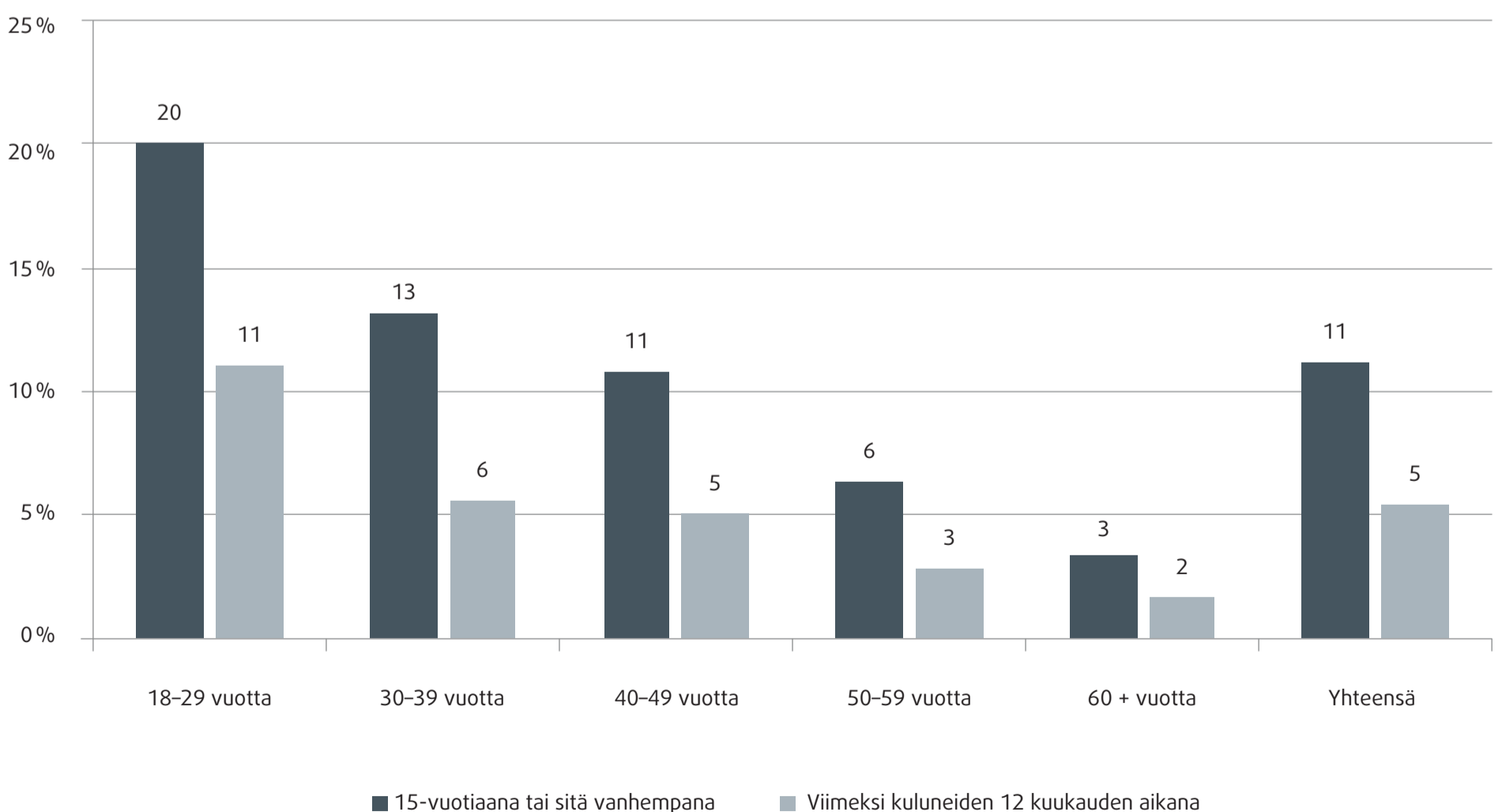
Miten tästä eteenpäin? EU:ssa olisi tarkasteltava mahdollisuutta liittyä naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta tehtyyn Euroopan neuvoston yleissopimukseen (Istanbulin yleissopimus). Tällä hetkellä se on kattavin alueellinen väline, jolla puututaan naisiin kohdistuvaan väkivaltaan. FRA:n tekemän tutkimuksen tulokset voivat tukea myös EU:n jäsenvaltioita näiden ratifioidessa yleissopimusta.

Noin 18 prosenttia naisista EU:n 28 jäsenvaltiossa on joutunut vainoamisen ('stalking') kohteeksi 15-vuotiaana tai sitä vanhempana, ja 5 prosenttia naisista oli joutunut vainoamisen kohteeksi tutkimusta edeltäneiden 12 kuukauden aikana. Tämä vastaisi sitä, että 9 miljoonaa naista EU:n 28 jäsenvaltiossa on kokenut vainoamista 12 kuukauden aikana.

Tulos saatiin kysymällä haastatelluilta naisilta, olivatko he joutuneet tilanteeseen, jossa sama henkilö oli käyttäytynyt toistuvasti loukkaavalla tai uhkaavalla tavalla heitä kohtaan. Kysymyksen yhteydessä lueteltiin erilaisia tilanteita, kuten oliko kyseinen henkilö toistuvasti seisokellut tai odottanut naista tämän kodin, työpaikan tai koulun ulkopuolella ilman pätevää syytä tai oliko kyseinen henkilö soittanut naiselle loukkaavia tai uhkaavia puheluita tai ollut puhelimesta täysin hiljaa.

Miten tästä eteenpäin? EU:n jäsenvaltioita kannustetaan laatimaan naisiin kohdistuvaan väkivaltaan kohdistuvia kansallisia toimintasuunnitelmia. Niissä tulisi hyödyntää tämän tutkimuksen tuloksia, ellei kansallisen

Kaavio 3: Naisten kokema seksuaalinen verkkokiusaaminen 15-vuotiaana tai sitä vanhempana ja viimeksi kuluneiden 12 kuukauden aikana. Sisältää ei-toivotut ja loukkaavat, seksuaaliset sähköpostiviestit ja tekstiviestit, EU-28 (%).

Huom. Laskettu kaikista naisista, lukuunottamatta ne vastaajat joiden kohdalla molemmat verkkokiusaamista koskevat kysymykset eivät tulleet kyseeseen (määrä 35 820). 6 084 vastaajaa valitsi vastauksen "ei koske minua" molemmissa kohdissa, ja ikää koskeva tieto puuttui 98 tapauksessa.

Lähde: Naisiin kohdistuvaa väkivaltaa koskevan FRA:n tutkimuksen aineisto, 2012

tason tietoja ole saatavissa. Olisi myös hyödyllistä ottaa väkivallan kohteeksi joutuneiden naisten parissa työtä tekevät kansalaisyhteiskunnan toimijat mukaan toimintasuunnitelmien laadintaan, jotta toimintasuunnitelmat olisivat kestäviä ja jotta niillä saataisiin aikaan käytännön tuloksia uhrien kannalta.

Miten tästä eteenpäin? EU:n työllisyyden, koulutuksen, terveyden ja tieto- ja viestintätekniikan alan politiikassa olisi käsiteltävä naisiin kohdistuvan väkivallan vaikutusta asianomaisiin aloihin. Tämän pitäisi näkyä jäsenvaltioiden poliittisissa toimenpiteissä ja kansallisissa toimintasuunnitelmissa, joissa käsitellään näitä eri aloja.

Noin 12 prosenttia naisista ilmoitti joutuneensa jollain tavoin aikuisen harjoittaman seksuaalisen hyväksikäytön tai seksuaalisten tekojen kohteeksi ennen 15 vuoden ikää. Osuus vastaa 21:tä miljoonaa naista EU:ssa.

Tuloksista näkyy, että naisista, jotka ovat joutuneet nykyisen tai entisen puolison tekemän seksuaalisen väkivallan uhriksi, 30 prosenttia on kokenut seksuaalista väkivaltaa myös lapsuudessaan, kun taas 10 prosenttia naisista, jotka eivät ole joutuneet seksuaalisen väkivallan uhriksi nykyisessä tai aiemmassa suhteessaan, ilmoitti kokeneensa seksuaalista väkivaltaa lapsuudessa.

Miten tästä eteenpäin? EU:ssa olisi varmistettava, että lasten, nuorten ja naisten suojelua väkivallalta monin tavoin edistäneen DAPHNE-ohjelman ja muiden tätä tarkoitusta tukevien ohjelmien työn jatkamiseen varattua rahoitusta voidaan käyttää tutkimuksen ja naisiin kohdistuvaan väkivaltaan puuttuvien kansalaisjärjestöjen toiminnan tukemiseen. Rahoitusta tarvitaan erityisesti uhreille suunnattuihin tukipalveluihin naisiin kohdistuvan väkivallan alalla.

Miten tästä eteenpäin? Naisiin kohdistuvan väkivallan uhrien asemaan ja oikeuksiin keskittyviä lähestymistapoja on vahvistettava EU:ssa ja jäsenvaltioissa. Viime vuosina monissa jäsenvaltioissa on kehitetty hyviä käytäntöjä, joissa tunnustetaan perheväkivalta tai parisuhdeväkivalta asiaksi, johon yhteiskunnassa voidaan puuttua, eikä sitä katsota enää yksityisasiaksi.

Miten tästä eteenpäin? EU ja jäsenvaltiot voisivat sitoutua keräämään tietoja säännöllisesti erilaisista naisiin kohdistuvan väkivallan muodoista. Näin saataisiin tutkimukseen perustuvaa tietoa toimintalinjojen ja käytännössä toteutettavien toimien kehittämistä varten. Eurostat ja sen asiaankuuluvat asiantuntijaryhmät voisivat tukea tätä prosessia, ja sen avulla voitaisiin välittää tietoa asiaan erikoistuneille YK:n ja Euroopan neuvoston seurantaelimille sekä Euroopan tasa-arvoinstituutille (EIGE).

Puolet (53 prosenttia) EU:n naisista välttää ainakin toisinaan tiettyjä tilanteita tai paikkoja pelätessään joutuvansa fyysisen tai seksuaalisen väkivallan kohteeksi. Sitä vastoin aiemmissa rikoksen uhriksi joutumista ja rikoksen pelkoa koskevissa tutkimuksissa on käynyt ilmi, että miehet rajoittavat liikkumistaan huomattavasti harvemmin.

Miten tästä eteenpäin? EU:n ja sen jäsenvaltioiden toimenpiteitä ja kansallisia toimintasuunnitelmia naisiin kohdistuvan väkivallan torjumiseksi on kehitettävä suoraan naisten väkivallan kokemuksiin perustuvien tutkimustulosten pohjalta. Naisten kokemasta väkivallasta olisi kerättävä tietoa hallinnollisten ja rikosoikeudellisten tilastojen lisäksi myös muilla tavoin, sillä viimeksi mainitut eivät sisällä valtaosaa ilmoittamatta jääneistä tapauksista. EU:n ja jäsenvaltioiden pitäisi edistää ja rahoittaa tutkimusta yhtenäisin toimin, jotta naisten kokeman väkivallan laajuudesta ja luonteesta saataisiin tietoa. Tutkimukset voidaan toistaa muutamana vuoden välein pidemmän aikavälin kehityskulun mittaamiseksi.

Lisätietoja

FRA:n tiivistelmäraportti tutkimuksen tuloksista – *EU:n laajuinen tutkimus naisiin kohdistuvasta väkivallasta. Tutkimustulokset lyhyesti* -raportissa esitetään yleiskatsaus tärkeimpiin tutkimuksen tuloksiin, ja se sisältää keskeiset tuloksiin perustuvat FRA:n lausunnot: <http://fra.europa.eu/en/publication/2014/vaw-survey-results-at-a-glance>.

Raportti EU:n laajuinen tutkimus naisiin kohdistuvasta väkivallasta. Keskeiset tulokset (*Violence against women: an EU-wide survey. Main results*) esittää kattavasti tutkimuksen tulokset sekä useita yksityiskohtaisia neuvoja, joiden perusteella on mahdollista puuttua naisiin kohdistuvan väkivallan eri muotoihin, kuten fyysiseen ja seksuaaliseen väkivaltaan, seksuaaliseen häirintään ja vainoamiseen, joita kaikkia käsitellään raportissa yksitellen: <http://fra.europa.eu/en/publication/2014/vaw-survey-main-results>.

Naisiin kohdistuvaa väkivaltaa koskevan tutkimuksen tuloksiin voi tutustua **online-työkalun** avulla, ks. <http://fra.europa.eu/en/vaw-survey-results>.

Tarkemmat tiedot tutkimusmenetelmästä – **EU:n laajuinen tutkimus naisiin kohdistuvasta väkivallasta. Tekninen raportti** (*Violence against women: An EU-wide survey. Technical report*) – ks. <http://fra.europa.eu/en/publication/2014/vaw-survey-technical-report>.